

KVALITET FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA U REPUBLICI SRBIJI

Tadija Đukić

Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet, Srbija

✉ tadija@eknfak.ni.ac.rs

Miloš Pavlović

Univerzitet u Prištini, Ekonomski fakultet Kosovska Mitrovica, Srbija

✉ milos.pavlovic@pr.ac.rs

UDK
657.375
(497.11)
Pregledni rad

Apstrakt: Kvalitetni finansijski izveštaji treba da istinito i objektivno prikažu finansijsku poziciju, rezultat poslovanja i promene finansijske pozicije određenog poslovnog entiteta. Zadovoljni korisnici finansijskih izveštaja, koji na osnovu njih donose poslovne odluke, predstavljaju najbolju potvrdu kvaliteta finansijskog izveštavanja. U radu će biti reči o konceptualnim okvirima finansijskog izveštavanja i pokušaju da se napravi jedinstven, revidiran konceptualni okvir, kao zajednički projekat FASB-a i IASB, kao i novinama koje taj okvir donosi. Takođe, u radu je prikazano trenutno stanje u pogledu kvaliteta finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji i ukazano na neke nedostatke računovodstvene regulative na nacionalnom nivou kao preduslova kvalitetnog finansijskog izveštavanja. Na kraju, predložene su mere i aktivnosti za unapređenje kvaliteta finansijskog izveštavanja u trenutnim ekonomsko-političkim uslovima u Republici Srbiji.

Primljeno:
09.01.2014.
Prihvaćeno:
02.04.2014.

Ključne reči: finansijsko izveštavanje, revidirani konceptualni okvir, ciljevi izveštavanja, kvalitativne karakteristike, Republika Srbija

Uvod

Finansijsko izveštavanje predstavlja veoma bitan segment poslovanja preduzeća čija se uloga sastoji u ostvarivanju stabilne i pouzdane infrastrukture u komunikaciji preduzeća sa okruženjem. Finansijski izveštaji su važan izvor informacija o transakcijama koje preduzeće ima sa okruženjem, a bez kojih je nemoguće adekvatno organizovati poslovanje samog preduzeća i donositi

ispravne odluke. Prema Okviru za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja, cilj finansijskih izveštaja je istinito i objektivno prikazivanje finansijske pozicije, rezultata poslovanja i promena finansijske pozicije. Ukoliko finansijski izveštaji u potpunosti ispunjavaju ovaj cilj, može se reći da su kvalitetni.

Po svojoj prirodi, finansijski izveštaji su, pre svega, usmereni eksternim korisnicima (investitori, kreditori, kupci, državni organi, društvena zajednica i drugi), ali predstavljaju i pouzdanu osnovu menadžmentu preduzeća kao internom korisniku, kako za analizu poslovanja, tako i za donošenje odluka, ali i za brojne druge svrhe. Kvalitet finansijskih izveštaja možemo posmatrati i sa stanovišta korisnika, u smislu da li su njihova očekivanja u vezi sa zadovoljenjem informacionih potreba ispunjenja ili ne. Mišljenja smo da je kvalitet finansijskih izveštaja jedino merodavno posmatrati sa aspekta korisnika finansijskih izveštaja.

Vremenom se baza korisnika finansijskih izveštaja širila a njihove potrebe za informacijama bivale sve veće. Globalizacija poslovanja je dovela do toga da se kao korisnici finansijskih izveštaja mogu naći lica iz različitih zemalja, pa čak i kontinenta, što je uslovalo potrebu za unificiranjem finansijskih izveštaja kako bi svi korisnici mogli lako da ih tumače i analiziraju. Takođe, javila se potreba ograničavanja subjektivnosti u pripremanju i prezentiranju finansijskih izveštaja. Sve ovo dovelo je do toga da je danas problematika finansijskog izveštavanja u većini zemalja uređena zakonskim propisima i odgovarajućom profesionalnom regulativom, koja se zasniva na opšte prihvaćenim računovodstvenim principima (GAAP – Generally Accepted Accounting Principles). Osim toga, i vodeće računovodstvene organizacije, FASB i IASB razvile su sopstvene okvire za finansijsko izveštavanje. Tako da se slobodno može konstatovati da je proces finansijskog izveštavanja, sa aspekta normativne osnove, visoko regulisana oblast.

U radu će biti reči o konceptualnim okvirima finansijskog izveštavanja i pokušaju da se napravi jedinstven, revidiran konceptualni okvir, kao zajednički projekat FASB i IASB, kao i novinama koje taj okvir donosi. Takođe, u radu ćemo prikazati trenutno stanje u pogledu kvaliteta finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji i ukazati na neke nedostatke računovodstvene regulative na nacionalnom nivou kao preduslova kvalitetnog finansijskog izveštavanja. Na kraju, biće predložene mere i aktivnosti za unapređenje kvaliteta finansijskog izveštavanja u trenutnim ekonomsko-političkim uslovima u našoj zemlji.

Uloga finansijskog izveštavanja

Finansijsko izveštavanje podrazumeva izveštavanje o stanju, uspehu i tokovima sredstava u cilju obezbeđenja informacione podloge za ekonomska rasuđivanja i donošenje ekonomskih odluka od strane korisnika. Osnovna

karakteristika finansijskog izveštavanja u savremenim uslovima poslovanja je javni interes. Odnosno, stabilan rast i razvoj privrede i društva u celini nalaze se u fokusu onoga što se smatra javnim interesom. Uslov za realizovanje javnog interesa je transparentno finansijsko izveštavanje koje treba da doprinese otklanjanju jaza između onoga što korisnici finansijskih izveštaja očekuju i onoga što im finansijski izveštaji nude.

Postoji opšta saglasnost da finansijsko izveštavanje nikada nije imalo svoje sopstvene ciljeve, već da je ono uslov da tržišna ekonomija dobro funkcioniše. Uticaj finansijskog izveštavanja na unapređenje nacionalne ekonomije je višestruki i ogleda se u sledećim doprinosima:

- jačanje finansijskog sistema jedne zemlje, umanjeње rizika od finansijskih kriza i njihovog negativnog uticaja na poslovanje nacionalne ekonomije,
- povećanje štednje stanovništva i privrede,
- povećanje direktnih i indirektnih stranih investicija,
- olakšanje pristupa bankarskim kreditima,
- donošenje dobrih investicionih odluka od strane investitora, što ima za posledicu bolju alokaciju sredstava,
- bolju procenu performansi menadžmenta od strane akcionara,
- unapređenje integracija na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Konceptualni okviri finansijskog izveštavanja u funkciji kvalitetnog finansijskog izveštavanja

Širenje kruga korisnika računovodstvenih informacija i rast njihovih informacionih potreba, diktirao je razvoj računovodstvenog izveštavanja, koji se ogledao u neprekidnom prilagođavanju i poboljšavanju postupaka i sredstava prikupljanja i prezentiranja informacija.

Računovodstvena praksa se ne razvija u „vakumu“, izolovano od dešavanja u okruženju, već naprotiv daje dinamične odgovore na makro i mikro ekonomske promene uključujući promene na političkom, fiskalnom i ekonomskom planu, kao i uslove trgovine (Elliott and Elliott, 2011, str.130).

U pokušaju da se obezbedi isti ili sličan pristup tretiranja poslovnih događaja u različitim poslovnim aktivnostima i na taj način ograniči subjektivnost, problematika finansijskog izveštavanja danas je u većini zemalja uređena zakonskim propisima i/ili odgovarajućim računovodstvenim standardima, tj. profesionalnom regulativom. Pomenuta regulativa počiva na opšte prihvaćenim principima (Davidson, 1983, str. 1-23), koji se zasnivaju na načelima urednog knjigovodstva i bilansiranja a izražavaju opšte prihvaćena pravila radne pretpostavke izveštavanja u određenom trenutku.

Iako se opšte prihvaćeni računovodstveni principi vremenom modifikuju i dopunjavaju u skladu sa promenama u okruženju i rastom informacionih zahteva korisnika finansijskih izveštaja, njihovo respektovanje je uslov da se podaci sadržani u finansijskom računovodstvu preduzeća transformišu u pouzdan i validan finansijski izveštaj.

Upravo iz razloga kontinuiranog poboljšanja prakse finansijskog izveštavanja i težnje da se kreira jedinstven stav u rešavanju problema vezanih za finansijsko izveštavanje došlo je do razvoja teorijskog okvira finansijskog izveštavanja sa kojim se najčešće susrećemo pod nazivom „konceptualni okvir“.

Tako su dve najuticajnije svetske institucije FASB (FASB – Financial Accounting Standards Board – Američki odbor za standarde finansijskog računovodstva) i IASB (IASB – International Accounting Standards Board – Međunarodni odbor za računovodstvene standarde) razvile sopstvene konceptualne okvire za finansijsko izveštavanje. FASB-ov konceptualni okvir prikazan je u seriji od sedam izveštaja o konceptima finansijskog računovodstva (engl. Statements of Financial Accounting Concepts – SFAC), dok je IASB-ov konceptualni okvir predstavljen u dokumentu „Okvir za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja“ (engl. Framework for Preparation and Presentations of Financial Statements).

FASB-ov konceptualni okvir (SFAC) nastao je 1978. godine i od tada pretrpeo više promena i dopuna. Može se predstaviti na sledeći način:

Tabela 1 - FASB-ov konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje

SFAC broj	Naziv	Datum usvajanja
1	Ciljevi finansijskog izveštavanja	Novembar 1978.
2	Kvalitativne karakteristike računovodstvenih informacija	Maj 1980.
3	Zamenjen sa SFAC 6	
4	Ciljevi finansijskog izveštavanja neprofitnih organizacija	Decembar 1980.
5	Priznavanje i merenje u finansijskim izveštajima	Decembar 1984.
6	Elementi finansijskih izveštaja	Decembar 1985.
7	Korišćenje informacija o tokovima gotovine i neto sadašnje vrednosti u računovodstvu	Februar 2000.

Izvor: FASB: Statements of Financial Accounting Concepts.

IASB-ov konceptualni okvir se bavi sledećim pitanjima:

- Ciljevi finansijskog izveštavanja;
- Kvalitativna obeležja računovodstvenih informacija;

- Definisanje, priznavanje i merenje elemenata od kojih su izgrađeni finansijski izveštaji;
- Koncepti kapitala i investicionog održavanja.

Od 80-ih godina prošloga veka, kada se počelo sa regulacijom ove oblasti pa do danas, desile su se brojne promene u poslovnom okruženju koje su dovele do potrebe za određenim izmenama u okviru postojećih konceptualnih okvira. Te promene odnose se, pre svega, na razvoj svetskog finansijskog tržišta i pojavu novih instrumenata trgovanja, odnosno novih oblika aktive i obaveza. To je dovelo do toga da se u prvi plan stave informacione potrebe investitora i poverilaca. Harmonizacija i standardizacija finansijskog izveštavanja time je dobila dodatni podsticaj, pa je 2002. godine potpisan Memorandum o saradnji IASB-a i FASB-a. Pojava novih oblika aktive u prvom redu novih finansijskih instrumenata, dovela je do preispitivanja, odnosno revidiranja važećih pravila za priznavanje i vrednovanje imovine i obaveza.

Revizija konceptualnog okvira, kao osnove za izradu međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja se otuda nametnula kao neminovnost. Revidiranje postojećeg Konceptualnog okvira ima za cilj da se preispita svaki računovodstveni princip, svaka pretpostavka finansijskog izveštavanja i svaki koncept. Rezultat tog preispitivanja će biti njihovo zadržavanje, promena ili odbacivanje. Oba tela za donošenje standarda finansijskog izveštavanja su stoga još 2004. godine pokrenula zajednički projekat za njegovo revidiranje.

Revidiranjem treba da budu postignuta dva cilja: (IASB, 2010)

- Usaglašavanje Okvira za finansijsko izveštavanje donetog od strane IASB-a i onog koji je donet od strane FASB-a i
- Unapređenje kroz otklanjanje nekonzistentnosti, kontradiktornosti i praznina koje se nalaze u postojećim okvirima.

Zamišljeno je da se ovaj projekat ostvari u 8 faza, i to:

- A) Ciljevi i kvalitativne karakteristike;
- B) Definisanje elemenata finansijskih izveštaja i priznavanje u finansijskim izveštajima;
- C) Vrednovanje;
- D) Izveštajni entiteti;
- E) Prezentacija i objavljivanja;
- F) Obuhvat i svrha;
- G) Primena za neprofitne organizacije i
- H) Ostalo.

U izradi novog Konceptualnog okvira radi se paralelno na više faza, ali za sada je završena samo faza A i to septembra 2010, a istovremeno se radilo i na fazama B, C i D. Trenutno su svi radovi na ovom projektu stopirani.

Budući da su završeni radovi samo na fazi A – *Ciljevi i kvalitativne karakteristike finansijskih izveštaja*, mi ćemo u daljem tekstu razmotriti novine koje ova faza donosi. Rad na fazi A završen je 28. septembra 2010. godine, i tom prilikom u okviru *Izveštaja o konceptima finansijskog računovodstva broj 8 – Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje*, odbor je objavio poglavlje 1 – *Ciljevi finansijskog izveštavanja za opšte namene i poglavlje 3 – Kvalitativne karakteristike finansijskih informacija*.

Prema revidiranom konceptualnom okviru, *cilj finansijskog izveštavanja* opšte namene jeste da pruži finansijske informacije o izveštajnom entitetu koje su korisne postojećim i potencijalnim investitorima, poveriocima i zajmodavcima u donošenju odluka o davanju sredstava entitetu (FASB, 2010). Osim toga, one su usmerene ka korisnicima koji daju sredstva izveštajnom entitetu, a nemaju mogućnosti da ga nateraju da im da informacije koje su im neophodne za donošenje odluka o njihovom ulaganju. Ovo se bitno razlikuje od prethodnog konceptualnog okvira iz 1989. godine, u kome se kao cilj finansijskog izveštavanja navodi pružanje informacija o prinosnom, finansijskom položaju i promenama u tim položajima koje su korisne širokom krugu korisnika. Dakle, krug korisnika finansijskih izveštaja bio je značajno širi, pa su se kao korisnici finansijskih informacija, potpuno ravnopravno, javljali: sadašnji i potencijalni investitori, poverioci, zaposleni, dobavljači, kupci, vlada i njene agencije i ostala javnost.

Između navedenih definicija ciljeva finansijskog izveštavanja postoje značajne razlike koje će uticati i na uređenje drugih faza u okviru projekta izrade revidiranog Konceptualnog okvira. Ove razlike se tiču: (Škarić, 2011, str. 34)

- primarnih grupa korisnika finansijskih izveštaja i
- informacija koje finansijski izveštaji treba da pruže korisnicima.

Krug korisnika finansijskih izveštaja koji je u prethodnom okviru bio dosta širi, u revidiranom je značajno smanjen. Kao primarni korisnici finansijskih izveštaja označeni su postojeći i potencijalni investitori, poverioci ili drugi kreditori. Kao što vidimo, među njima ne nalaze uprava preduzeća i država iz razloga, kako je navedeno u samom okviru, informacije koje su namenjene investitorima i poveriocima u velikoj meri zadovoljavaju informacione potrebe ostalih korisnika, uključujući tu i upravu preduzeća. Osim toga, navodi se i da uprava i država imaju moć da od izveštajnog entiteta traže i dobiju informacije koje su prilagođene njihovim potrebama. Takođe, finansijski izveštaji ne mogu pružiti svim korisnicima informacije koje su im potrebne, pa samim tim ni informacije o vrednosti izveštajnog entiteta kao celine.

Kada se govori o *kvantitativnim karakteristikama finansijskih informacija*, treba reći da su one koncipirane tako da od informacija zahtevaju takve kvalitete koji će prvenstveno služiti sadašnjim i potencijalnim investitorima, poveriocima

i drugim kreditorima. Prethodni konceptualni okvir je kao osnovne kvantitativne karakteristike finansijskih informacija ubrajao:

- razumljivost;
- relevantnost;
- pouzdanost i
- uporedivost.

Za razliku od prethodnog, revidirani Konceptualni okvir u osnovne kvantitativne karakteristike ubraja samo: (FASB, 2010)

- relevantnost, u okviru koje se navodi i materijalnost kao specifičan aspekt relevantnosti i
- verodostojnost.

A kao dodatne karakteristike finansijskih informacija, koje pojačavaju prethodne dve navode se: (FASB, 2010)

- uporedivost i doslednost,
- proverljivost,
- blagovremenost i
- razumljivost.

Relevantnost predstavlja karakteristiku informacije da donosiocu odluke pruži dovoljno podataka za donošenje odluke. Kao sekundarni kvaliteti relevantne informacije navode se *predvidivost* i *povratnost*. Finansijska informacija ima kvalitet *predvidivosti* ako može da se koristi od strane korisnika za predviđanje budućih rezultata. Napominje se da finansijske informacije ne moraju da budu predviđanja ili prognoze da bi imale kvalitet predvidivosti, već omogućavaju korisnicima da na osnovu njih prave svoje prognoze i predviđanja. Finansijska informacija ima kvalitet *povratnosti* onda kada ona pruža povratne informacije (potvrda ili promena) o prethodnim ocenama. Predvidivost i povratnost kao karakteristike finansijskih informacija su međusobno povezane, pa često informacije koje imaju kvalitet predvidivosti raspolažu i kvalitetom povratnosti. Na primer, informacija o prihodu za tekuću godinu, koja se može koristiti kao osnova za predviđanje prihoda u narednim godinama, takođe se može porediti sa predviđanjima prihoda iz ranijih godina a koja se tiču tekuće godine. Rezultati ovih poređenja mogu da pomognu korisniku da ispravi i poboljša i sam proces predviđanja (prognoze).

Informacija ima kvalitet **materijalnosti** ako se njenim izostavljanjem ili pogrešnim prikazom može uticati na ekonomske odluke koje korisnici donose na osnovu finansijskih izveštaja. Materijalnost zavisi od veličine i prirode izostavljene ili pogrešno iskazane stavke koja se procenjuje u konkretnim okolnostima, pa se ne može odrediti jedinstven prag materijalnosti, tj. granica

koju kvalitet informacije treba da pređe da bi ona postala materijalno značajna, već to zavisi od situacije.

Finansijski izveštaji predstavljaju poslovanje preduzeća u rečima i brojevima. Da bi bili od koristi, finansijski izveštaji bi, pored relevantnosti, trebalo da budu i **verodostojni**, odnosno da verno predstavljaju događaje koji su u njima sadržani. Da bi finansijski izveštaj bio potpuno verodostojan, on mora da ispunjava tri uslova: potpun, neutralan i sastavljen bez grešaka (FASB, 2010). Naravno, teško je dostići savršenost, ali je moguće težiti ka maksimiziranju navedenih kvaliteta u najvećoj mogućoj meri.

Da bi neki prikaz bio *potpun*, neophodno je da sadrži sve potrebne informacije koje će korisniku omogućiti da razume pojavu koju on predstavlja, uključujući i potrebne opise i objašnjenja. Na primer, kompletan prikaz jedne grupe sredstava će, kao minimum, obuhvatiti karakteristike te grupe sredstava, i objašnjenje numeričke vrednosti te grupe sredstava (na primer, nabavna cena, korekcija cene ili fer vrednost). Za neke stvari, kompletan prikaz takođe može zahtevati objašnjenja značajnih činjenica o kvalitetu i prirodi predmeta, faktorima i okolnostima koje mogu uticati na njihov kvalitet i prirodu i postupak kojim se došlo do numeričke interpretacije.

Neutralan prikaz predstavlja takav prikaz koji je bez pristrasnosti u selekciji ili prezenataciji finansijskih informacija, bez postojanja elemenata manipulacije u cilju da se informacije predstavljaju na drugačiji način od stvarnog stanja. Neutralna informacija nije ona informacija koja ne utiče na donošenje odluke, naprotiv, osnovni zahtev relevantnosti jeste da informacije budu od koristi u poslovnom odlučivanju.

Veran prikaz, odnosno verodostojnost informacija, ne podrazumeva tačnost informacija u svim aspektima. *Prikaz bez greške* znači da nema grešaka u opisu fenomena i procesu koji je korišćen da se do te informacije dođe (izbor metoda prikupljanja informacija i njegova implementacija). U tom kontekstu, bez greške ne znači savršeno precizan u svim aspektima.

Uporedivost i doslednost, potvrdivost, blagovremenost i razumljivost su kvalitativne karakteristike koje unapređuju upotrebljivost informacija koje su relevantne i verno predstavljene (Stojanović, 2012).

Poslovno odlučivanje, često podrazumeva donošenje odluke između dve ili više alternativa, kao što su: prodaja ili čuvanje investicije, ulaganje u jedno ili drugo preduzeće i slično. Prema tome, informacije o jednom izveštajnom entitetu su korisnije onda kada postoji mogućnost da se porede sa istim ili sličnim informacijama drugog izveštajnog entiteta ili istog entiteta, ali sa informacijama iz drugih perioda. **Uporedivost** je kvalitativna karakteristika koja omogućava korisnicima da identifikuju i shvate sličnosti i razlike između stavki.

Za razliku od drugih kvalitativnih karakteristika, uporedivost se odnosi na jednu stavku pojedinačno.

Doslednost, i ako je vezana sa kvalitetom uporedivosti, ne može se poistovetiti sa njim. Doslednost se odnosi na korišćenje istih metoda za iste stvari, ili iz perioda u period u okviru izveštajnog entiteta ili u jednom periodu a u više izveštajnih entiteta. Uporedivost je cilj, a doslednost omogućava da se taj cilj postigne. Treba napomenuti i to da jedan isti poslovni događaj može verno biti prikazan na više načina, uz pomoć alternativnih računovodstvenih metoda za iste poslovne događaje, a to dovodi do smanjenja uporedivosti.

Proverljivost kao kvalitet informacije osigurava korisnicima da informacija verno predstavlja poslovni događaj na koji se odnosi. Proverljivost znači da više stručnih i nezavisnih posmatrača mogu da postignu konsenzus, mada ne mora da znači i potpunu saglasnost, da je određeni prikaz verodostojan (Stojanović, 2011). Potvrdivost (verifikacija) određene informacije, odnosno prikaza, može biti direktna i indirektna. Direktna verifikacija podrazumeva proveru određenog iznosa ili nekog prikaza kroz direktno posmatanje, na primer brojanje novca. Indirektna potvrda podrazumeva proveru ulaza (inputa) u model, formulu ili drugu tehniku i izračunavanje izlaza (autputa) koristeći istu metodologiju. Primer je provera knjigovodstvene vrednosti zaliha proveravanjem inputa (količine i troškova) i izračunavanje stanja na kraju perioda popisom koristeći istu pretpostavku toka zaliha (na primer, koristeći FIFO metodu).

Blagovremenost podrazumeva da donosioci odluka raspolazu informacijom pre nego što ona izgubi sposobnost da utiče na odluku. Što je informacija starija, ona gubi na svojoj korisnosti. Međutim, neke informacije mogu da nastave da budu blagovremene dugo posle završetka jednog izveštajnog perioda, a u svrhu procene trendova.

Klasifikovanje i prezentovanje informacije jasno i koncizno obezbeđuje *razumljivost* informacije. Razumljivost predstavlja kvalitet informacije koji omogućava korisnicima da shvate njeno značenje, pod pretpostavkom da su korisnici kvalifikovani i voljni da sa potrebnom pažnjom prouče finansijske izveštaje.

Trenutno stanje kvaliteta finansijskog izveštavanja

Težnja za prilagodjavanjem modela finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji sa međunarodnim računovodstvenim modelom počela je sredinom devedesetih godina prošlog veka. Naime, tada je računovodstvena profesija okupljena u Savezu računovođa i revizora Srbije (SRRS), potpomognuta akademskim računovodstvnim krugovima, počela da razmišlja o mogućnosti uvođenja Medjunarodnih računovodstvenih standarda i strategijama adaptacije nacionalnog računovodstva. U prepoznavanju potreba za jedinstvenim

računovodstvenim jezikom koji neće biti barijera uključivanju u međunarodna finansijska tržišta, SRRS je u decembru 1998. godine usvojio direktnu primenu Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS) / Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja (MSFI), kao osnovice za izveštavanje svih domaćih preduzeća. Međutim, od donete odluke pa do efektivne zakonske obaveze za primenu ovih standarda prošlo je nekoliko godina. U tom periodu izvršeno je upoznavanje računovodstvene profesije sa suštinom MRS, prvim pokušajima njihovog prevođenja, kao i mogućnostima za njihovu primenu. Mnogobrojni simpozijumi koje je organizovao Savez računovođa i revizora Srbije potpomogli su sticanje generalnog uvida u suštinu, potrebu i značaj MRS za Republiku Srbiju. Zakon o računovodstvu i reviziji iz 2002. godine (Službeni glasnik SRJ, broj 71/02) uveo je obavezu preduzeća da primene MRS/MSFI u priznavanju i vrednovanju računovodstvenih pozicija a isto rešenje je zadržano i u narednim zakonskim rešenjima u oblasti računovodstva i finansijskog izveštavanja.

U Republici Srbiji, u 2013. godini doneta su dva zakona, iz oblasti finansijskog izveštavanja: Zakon o računovodstvu (Službeni glasnik RS, broj 62/2013) i Zakon o reviziji (Službeni glasnik RS, broj 62/2013). Ukazaćemo samo na neke nedostatke ovakvog rešenja.

1. Smatramo da nema nikakvih opravdanih razloga za regulisanje finansijskog izveštavanja u dva zakona – Zakonu o računovodstvu i Zakonu o reviziji. Ovo stoga što je računovodstvo osnova, a revizija samo jedan od elemenata nadgradnje jednog te istog sistema finansijskog izveštavanja. Revizori su profesionalne računovođe specijalizovane za vršenje usluga revizije, što je jasno definisano Međunarodnim standardom edukacije za profesionalne računovođe IES 8, čiji je zadatak, u skladu sa Međunarodnim standardima revizije, da odgovore na pitanje zainteresovanoj javnosti da li prezentovani finansijski izveštaji, koje su sačinile takođe profesionalne računovođe, po svim materijalno značajnim elementima, prikazuju, istinito i pošteno, rezultate i finansijsku poziciju određenog entiteta,
2. Eliminiseo je profesionalnu regulativu, ključnu osnovu kvaliteta finansijskog izveštavanja, pri čemu se Kodeks etike profesionalnih računovođa, kao etička brana zloupotrebe od strane računovođa i ne pominje,
3. Uvodi terminologiju za određena pravna lica i preduzetnike (mikro pravna lica), nepoznate u našoj pravnoj terminologiji, i u skladu sa time eliminiše primenu MSFI za više od 85% pravnih lica, a uvodi nekakav podzakonski akt (*Pravilnik o načinu priznavanja, vrednovanja, prezentacije i obelodanjivanja pozicija u pojedinačnim finansijskim izveštajima mikro i drugih pravnih lica*), čime se drastično narušava jedan od veoma bitnih računovodstvenih principa – uporedivost finansijskih izveštaja. Na ovaj način se ovim entitetima, nakon deset godina primene međunarodnih

standarda, propisuju pravilnici koji donose ogromne troškove u pogledu novih obrazaca, izrade novih softvera, nove obuke kadrova računovodstvenih entiteta i sl.

4. Za priznavanje, merenje, prezentaciju i obelodanjivanje pozicija finansijskih izveštaja, ostavlja MRS/MSFI, uvodi MSFI za MSP, pri čemu se ne zna ko prevodi i objavljuje ove standarde, (već 20 godina to čini Savez računovodja i revizora Republike Srbije),
5. Isključio je profesionalnog računovođu, kreatora kvaliteta finansijskog izveštavanja i ne uvažava veliki broj profesionalnih računovođa, nosilaca profesionalnih isprava, stečenih po ranijim zakonima,
6. Daje neograničenu mogućnosti zloupotreba, jer svako može da vodi poslovne knjige i sastavlja finansijske izveštaje, bez obzira na profesionalnu stručnost, čime se drastično urušava kvalitet finansijskog izveštavanja, položaj i ugled profesionalnih računovođa i računovodstvene profesije,
7. Omogućava vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih izveštaja u sferi sive zone, jer lica koja sastavljaju finansijske izveštaje, ne potpisuju ih,
8. Formira Nacionalnu komisiju za računovodstvo, u vezi izrade profesionalne regulative, koju čine državni činovnici, bez profesionalnih računovođa, što nije dobro.

U pogledu kvaliteta finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji, postoje dva osnovna izvora problema:

- nerazvijena svest o značaju finansijskog izveštavanja,
- izostanak odgovornosti prema javnosti.

Finansijski izveštaji se sastavljaju zbog poreskih organa i poštovanja zakonskog okvira. U ovakvim uslovima, finansijski izveštaji najčešće imaju samo formalni značaj, da se predaju Agenciji za privredne registre, a u suštini su, vrlo često, sastavljeni bez valjane računovodstvene osnove, od lica bez odgovornosti i profesionalno stručnog kredibiliteta. Sve to dovodi do urušavanja finansijskog izveštavanja do te mere da se postavlja pitanje poverenja u finansijske izveštaje.

U cilju predlaganja mera za poboljšanje kvaliteta finansijskog izveštavanja, ne može se izolovano posmatrati proces izrade finansijskih izveštaja. Naime, potrebno je sagledati i ostala područja poslovanja koja su usko povezana sa finansijskim izveštavanjem, a to su korporativno upravljanje, sistem internih kontrola, eksterna revizija i poslovno okruženje uopšte. Neki od faktora koji odslikavaju trenutnu ekonomsko-političku situaciju u Republici Srbiji, a koji imaju uticaja na kvalitet finansijskog izveštavanja su:

- nedovoljno razvijeno finansijsko tržište (za ilustraciju ukazujemo da postoje samo dve berze – Beogradska na kojoj se prvenstveno trguje akcijama i Produktna berza u Novom Sadu),

- nedovršen proces privatizacije društvene imovine i sa ovim povezane sumljive privatizacije (trenutno se u portfoliju Agencije za privatizaciju nalazi 153 preduzeća u postupku restrukturiranja i 419 drugih preduzeća koja nisu privatizovana),
- nisko kotiranje naše zemlje na zvanično objavljenim statističkim lestvicama po pitanju nivoa zaduženosti, kreditnog rejtinga, stope nezaposlenosti, visine prosečnog nacionalnog dohotka i sl., što ima za posledicu visok nivo rizika ulaganja,
- izrazito nepovoljna poslovna klima, neiskorenjena korupcija,
- visok procenat sive ekonomije (u sivoj ekonomiji se proizvede 30,1 odsto srpskog BDP-a, 28 odsto privrednih subjekata u Srbiji se bavi sivom ekonomijom, a čak 85,3 odsto anketiranih privrednih subjekata navelo je postojanje nelojalne konkurencije u okviru svoje delatnosti, pokazuje studija *Siva ekonomija u Srbiji: Novi nalazi i preporuke za reforme*, Fonda za razvoj ekonomske nauke koji je putem granta finansirao USAID, a koja je 13. maja 2013. predstavljena u Narodnoj skupštini Republike Srbije),
- neadekvantna stručna sprema radne snage zaposlene na računovodstvenim poslovima,
- nedovoljan broj visoko obrazovanih i stručno obučениh ovlašćenih javnih računovođa i revizora sa dugogodišnjim praktičnim iskustvom,
- u mnogim entitetima ne postoji program etičke edukacije zaposlenih na poslovima računovodstva,
- nedovoljno razvijena interna kontrola i interna revizija,
- problemi u praktičnoj primeni MRS/MSFI i nedostatak odgovarajućeg računovodstvenog tretmana ekonomskih, pravnih, finansijskih i računovodstvenih kategorija,
- shvatanje eksterne revizije kao zakonske obaveze i još jednog u nizu birokratskih zahteva,
- instrumenti finansijske analize se u poslovnoj praksi nedovoljno primenjuju i ne prepoznaju se informacione mogućnosti finansijskih izveštaja,
- još uvek postoji uverenje da su finansijski izveštaji i u njima pruženje informacije poslovna tajna, što je potpuno apsurdno,
- oduzimanje ovlašćenja i nipodaštavanje doprinosa razvoju finansijskog izveštavanja jedine profesionalne organizacije u našoj zemlji (Saveza računovodja i revizora Republike Srbije), koja je članica IFAC-a od 1996. godine, bio je i ostao nesumljivo jedan od najvećih pogrešnih poteza zakonodavca (Dmitrović, Milutinović, 2010, str. 91),
- finansijsko izveštavanje je pod jakim uticajem poreskih propisa. Pored redovnih finansijskih izveštaja poslovni entiteti sastavljaju i posebne finansijske izveštaje za potrebe poreskih organa.

Ukazivanje na veći broj faktora koji imaju uticaj na kvalitet finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji, ne bi trebalo da stvori sliku o izrazito

nepovoljnoj i bezizlaznoj situaciji u ovoj oblasti. To samo ukazuje, da u budućem periodu država, profesionalne organizacije i računovodstvena profesija u Srbiji moraju zajedno raditi i sve svoje aktivnosti usmeriti kako bi se postojeće stanje prevazišlo i uspostavile realne pretpostavke za značajno povećanje kvaliteta finansijskog izveštavanja javnog i privatnog sektora.

Mere i aktivnosti za unapređenje kvaliteta finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji

Na osnovu ukazanih nedostataka sistema finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji, u nastavku će biti izloženi predlozi za unapređenje kvaliteta finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji.

1. Prvi korak bi podrazumevao donošenje novog ili izmenu postojećeg Zakona o računovodstvu, jer kao što smo naglasili nema opravdanih razloga za regulisanje finansijskog izveštavanja u dva zakona – Zakon o računovodstvu i Zakon o reviziji. Novi, kvalitetan Zakon o računovodstvu mora biti zasnovan na globalnoj proceduri – Direktivama 2013-34 EU (*Directive 2013/34/EU*) i međunarodnim standardima, neophodan je Srbiji radi stvaranje osnova uređenog sistema finansijskog izveštavanja. Takav zakon mogu pripremiti samo profesionalno stručna i etički opredeljena lica

2. Na izradi i sastavljanju finansijskih izveštaja treba da rade računovođe koje poseduju stručno zvanje iz ove oblasti, a koje predstavlja garanciju njihove profesionalne kompetentnosti i praktičnog iskustva na pomenutim poslovima. Kontinuirana edukacija računovodstvene profesije koja je do sada bila praktikovana, trebalo bi i u budućnosti da ostane primat, jer je doživotno učenje i usavršavanje koncept sa potvrđenim uspehom u svetu i isti ne može biti predmet preispitivanja od strane države i profesije.

3. Nadzor države u oblasti računovodstva je poželjan, ali se isti mora vrlo poželjno osmisliti kako se ne bi vratili u situaciju u kojoj postoji paradržavna institucija s nejasnim ciljem i svrhom postojanja, s jedne strane, i nacionalna profesionalna organizacija kojoj su oduzete sve ingerencije, s druge strane. Neophodno je izbeći preklapanje i preplitanja nadležnosti državnih organa i nacionalne profesionalne organizacije i jasno razgraničiti njihove aktivnosti na razvoju profesije. Osim toga, državni organi moraju biti spremni da prepuštajući međunarodnim profesionalnim organizacijama donošenje računovodstvene regulative, gube deo svoje apsolutne zakonodavne suverenosti.

4. Podizanje nivoa transparentnosti procesa finansijskog izveštavanja, očuvanje kredibiliteta finansijskih izveštaja i kvaliteta računovodstvenih informacija moguće je postići prihvatanjem, implementacijom u zakonske okvire i doslednom praktičnom primenom profesionalne regulative. Pod profesionalnom regulativom podrazumevaju se *Asquis communautaire* u koji su

ugrađene EU direktive koje se odnose na oblast računovodstva i revizije, međunarodni računovodstveni standardi, međunarodni standardi finansijskog izveštavanja, međunarodni standardi revizije, međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor, međunarodni standardi kontrole kvaliteta, međunarodni standardi povezanih usluga, međunarodni standardi angažmana, međunarodni standardi edukacije, IFAC-ov Etički kodeks za profesionalne računovođe i ostali propratni akti, smernice, tumačenja i dokumenti. (Dmitrović, Milutinović, 2010, str. 93).

5. Kao prvi zadatak u unapređenju kvaliteta finansijskih izveštaja u Srbiji moglo bi se definisati stvaranje svesti kod računovodja i revizora o radu u javnom interesu i prihvatanju sopstvene odgovornosti za valjano zadovoljenje informacionih potreba korisnika finansijskih izveštaja. Drugi zadatak bio bi stvaranje svesti kod vlasnika kapitala i menadžmenta o značaju kvalitetnog finansijskog izveštavanja i prepoznavanja uloge revizije finansijskih izveštaja u svemu tome. Pogodne uslove za ostvarenje pomenutih zadataka moguće je stvoriti jedino ukoliko država preduzeme mere za izgradnju transparentnog društvenog sistema, stvaranje stabilnog rasta i razvoja privrede i sprovođenje uspešne ekonomske politike. Osim toga, neophodno je u, što kraćem roku, završiti započetu institucionalnu izgradnju celokupnog privrednog i finansijskog sistema.

Positivni efekti preduzetih državnih mera manifestovali bi se u zaštiti investitora, poverilaca i ostalih stejkholdera koji koriste informacije iz finansijskih izveštaja radi donošenja poslovnih odluka. U takvim okolnostima, i javno poverenje u finansijske izveštaje počelo bi da raste. Država mora prihvatiti sopstvenu odgovornost za izgradnju temelja kvalitetnog sistema finansijskog izveštavanja i u tome prepoznati svoj interes, a isključiti sve druge interese koji mogu ugroziti ciljeve finansijskog izveštavanja.

Zaključak

Informacije sadržane u finansijskim izveštajima, veoma su važne za brojne korisnike tih izveštaja i njihove ekonomske odluke bazirane na tim informacijama, jer one nisu samo osnova za ocenu onoga što se desilo, nego i za procenu budućih kretanja i trendova. Da bi finansijski izveštaji mogli da posluže navedenoj svrsi, potrebno je da informacije koje oni sadrže budu relevantne i verodostojne, uporedive, potvrdive, blagovremene i razumljive. To znači, da finansijski izveštaji treba da na fer način, pošteno, objektivno i istinito, prezentuju imovinski, finansijski i prinosni položaj preduzeća. Samo takvi izveštaji mogu uspostaviti ključnu vezu, na tržištu kapitala, između onih koji poseduju kapital i poslovnih entiteta kojima je kapital potreban. Kvalitet finansijskih izveštaja treba da bude ključni faktor za ublažavanje rizika – jer treba da prezentuje informacije za potrebe odlučivanja, kako investitora, tako i menadžmenta poslovnog entiteta.

Radi povećanja poverenja u finansijsko izveštavanje u Republici Srbiji, odnosno radi podizanja nivoa kvaliteta finansijskih izveštaja, neophodno je potpuna sinhronizacija aktivnosti državnih organa, profesionalnih organizacija, predstavnika računovodstvene profesije i korisnika finansijskih izveštaja. U radu su predložene određene mere i aktivnosti radi povećanja kvaliteta finansijskog izveštavanja (izmena zakonskih propisa, izgradnja transparentnog sistema izveštavanja, jačanje svesti kod profesionalnih računovođa i menadžmenta o značaju postizanja i održanja visokog kvaliteta finansijskog izveštavanja poslovnih subjekata u Republici Srbiji).

Literatura

- Davidson, W. (1983), *Handbook of modern Accounting*, 3rd edition, McGraw-Hill,
- Directive 2013/34/EU is available at <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN:PDF>, pristupljeno 15.02.2014.
- Djukić, T. (2005) *Mogućnosti regulisanja finansijskog izveštavanja*, *Ekonomске teme* 5/2005.
- Dmitrović Šaponja, Lj., Milutinović. S., 2010, *Mogućnosti unapredjenja kvaliteta finansijskog izveštavanja u Srbiji*, 41. Simpozijum SRRS, Zlatibor
- Elliott, B. and J. Elliott (2011), *Financial Accounting and Reporting*, 14th edition, Pearson Education Limited,
- FASB, (2010): *Conceptual Framework, Statement of Financial Accounting Concepts No 8*, September 2010., glava 1, paragraf 2, str. 1., dostupno na internet strani: <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175822892635&blobheader=application%2Fpdf>
- Fond za razvoj ekonomske nauke, 2013, *Siva ekonomija u Srbiji: Novi nalazi i preporuke za reformu*, dostupno na: <http://www.fren.org.rs/sites/default/files/articles/attachments/siva-ekonomija-u-srbiji-studija.pdf>, pristupljeno 15.02.2014.
- <http://www.priv.rs/Saopstenja/10232/Licne+karte+preduzeca+kao+p.shtml>, pristupljeno 15.02.2014.
- IASB, (2010): *Project summary and feedback statement: Conceptual Framework for financial reporting*,
- Krstić, J., Jezdimirović, M., Đukić, T., (2013) *Finansijsko računovodstvo*, Ekonomski fakultet Niš
- Novičević, B. (2004), *Uticao globalizacije na finansijsko izveštavanje*, XXXV Simpozijum SRRS, Zlatibor
- Pravilnik o načinu priznavanja, vrednovanja, prezentacije i obelodanjivanja pozicija u pojedinačnim finansijskim izveštajima mikro i drugih pravnih lica, (2013), *Službeni glasnik RS*, broj 118/2013.
- Stojanović, R. (2011), *Profesionalni računovodja – imperativ kvaliteta i finansijskog izveštavanja*, Zbornik: *Kvalitet finansijskog izveštavanja – izazovi, perspektive i ograničenja*, SRRS, Beograd
- Stojanović, R. (2012), *Ciljevi i kvalitativne karakteristike finansijskih izveštaja u funkciji unapredjenja kvaliteta finansijskog izveštavanja*, *Računovodstvo* 5-6.

Škarić Jovanović, K., (2011) *Konceptualni okvir MSFI – Revizija ciljeva finansijskog izveštavanja i kvalitativnih karakteristika finansijskih izveštaja*, Finrar časopis Saveza računovodja i revizora Republike Srpske.

Zakon o računovodstvu i reviziji, (2002), Službeni glasnik SRJ, broj 71/02.

Zakon o računovodstvu, (2013), Službeni glasnik RS, broj 62/2013.

Zakon o reviziji, (2013), Službeni glasnik RS, broj 62/2013.

THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTING IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract: High quality financial statements should truly and objectively reveal the financial position, business results and changes of a business entity. Satisfied users of financial statements according to which they make decisions represent the best confirmation of high quality financial reporting. The paper deals with the conceptual framework of financial reporting and with an attempt to create unified and revised conceptual framework as a joint project by FASB and IASB. Moreover, it considers novelties that the framework brings. Also, the paper points to the current state in terms of financial reporting quality in the Republic of Serbia. Furthermore, the paper points to some shortcomings of accounting regulation at the national level as a prerequisite of high quality reporting. Finally, the authors propose certain measures and activities for enhancing financial reporting quality in the current economic and political conditions in the Republic of Serbia.

Keywords: financial reporting, revised conceptual framework, aims of reporting, qualitative characteristics, Republic of Serbia